

Titel: Til Spørgsmaalet Homonymi, [Spang-Hanssen] 029-0030

Citation: "Til Spørgsmaalet Homonymi, [Spang-Hanssen] 029-0030", i *Louis Hjelmslev og hans kreds*, s. 7. Onlineudgave fra Louis Hjelmslev og hans kreds:
https://tekster.kb.dk/catalog/lh-texts-kapsel_029-shoot-wacc-1992_0005_029_Spang-Hanssen_0030_p7_bP6_TB00001/facsimile.pdf (tilgået 24. juli 2024)

Anvendt udgave: Louis Hjelmslev og hans kreds

Ophavsret: Materialet kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge det til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

For et og samme sprog maa imidlertid N være større end, evt. lig med n , og B større end, evt. lig med b , altsaa $N \geq n$ og $B \geq b$. Heraf følger, at naar $n > B$ (dvs. n/B stor), er ogsaa $N > b$ (dvs. b/N lille). Dette vil sige, at et sprog med mange homonymtilfælde (svarer til stor n/B) skulde udvise faa synonymier (lille b/N). Omvendt skulde mange synonymier (b/N stor) være forbundet med faa homonymier (n/B lille).

Derimod vil man ud fra faa homonymier ($n/B < 1$) eller faa synonymier ($b/N < 1$) ikke kunde slutte noget om antallet af synonymier hhv. homonymier.

Man vil herudfra f.eks. vente, et antallet af synonymier i kinesisk (talesprog) er lavt; i det hele taget vil en analyse af rodindhold i kinesisk være af særlig interesse p.gr.a. det ekstremt lave antal realiserbare udtryk (B og dermed ogsaa b lille).

2. Den fordelingsstatistiske betragtning af homonymer og synonymier kan selvsagt ikke umiddelbart anvendes til afgørelse af, om vi i det enkelte tilfælde staar over for (tilfældig) homonymi eller indholdsvariation⁷⁾ og analogt over for (tilfældig) synonymi eller udtryksvariation. Homonymer og synonymier er ifølge denne opfattelse karakteriseret ved, at en anden arbitrer fordeling (af udtryk hhv. indhold) end den realiserede kan medføre deres ophør. Men en ny arbitrer fordeling af saetlige sprogets rodindhold hhv. -udtryk over dets realiserbare udtryk hhv. indhold er kun et tankesperiment, hvis konkrete resultater ikke kan forudsiges.

Imidlertid udskiller variation sig fra synonymi eller homonymi ved at udvise afvigelse fra tilfældig fordeling. Dette er mest iøjnefaldende for synonymers vedkommende som følge af, at udtryksformens elementer i modsætning til indholdsformens er kendte og fremtræder i substansen (skriften). En undersøgelse af de realiserede rodudtryk fordeling over de realiserbare indhold viser, at to udtryk, der afviger indbyrdes ved en ganske bestemt fonem-(grafem-)alternation knyttes til et og samme rodindhold hyppigere end det er at vente ved tilfældig fordeling. I dansk (skriftsprog) gælder det f.eks. alternationen o/s (eks. tom/tes, dom/des, bod/bes, fol/føl) og tilstedeværelse/fraværelse af \underline{d} (eks. medens/mens, moder/mor, fodet/for, fjeder/fjer). Der kan med andre ord for visse udtryksalternationer konstateres (positiv) affinitet til sammentræf i indholdet (jfr. I), og det synes hensigtsmæssigt at udskille disse tilfælde af fordelingsafvigelse som systematiske (jfr. 2, sidste afsnit) og betragte dem som udtryksvariationer i modsætning til de tilfældige synonymier. Dette er i praksis

7) For indholdsvariation anvender Trnka (i Bemærkungen zur homonymie; Travaux du Centre linguistique de Prague 3.152) betegnelsen polysemi uden dog definitivt af afgrænse dette begreb over for homonymi og "monosemi".